

Que Déu ho permeti benvolent !

**SOBRE ELS RELATS
PERIODÍSTICS**

SOTA LA DIRECCIÓ DE

L. ADAM RECHENBERG

Professor Públic i actual Rector Magnífic
de la Universitat de Leipzig

el dia 8 de març de 1690

dissertarà públicament
TOBIAS PEUCER
de Görlitz (Lausitz)

Impremta de WITTIGAU

THE JOURNAL OF
PHYSICS

L. ALMA BRIDGEMAN

Professor of Physics, University of Cambridge

Cambridge University Press

1952

Volume 1

Part 1

1952

Cambridge University Press

BENEÏT SIGUI CRIST SENYOR
**SOBRE ELS RELATS
 PERIODÍSTICS**

Sumari de la dissertació

§ (1) Amenitat del tema. (2) Significat i ús del terme "*novellae*". (3) Diverses formes dels relats històrics i quines cal atribuir als periòdics. (4) Descripció dels periòdics. (5) Exposició del seu origen i de les seves causes. (6) S'exposa l'origen dels relats històrics entre alguns pobles, sobretot entre els germànics. (7) Els primers fundadors de periòdics i quina fou l'ocasió d'escriure'ls. (8) Dues causes impulsores: la curiositat humana i l'afany de lucre. (9) L'ur causa eficient. (10) El seu primer requisit (respecte a l'intel·lecte) és el coneixement. (11) El segon requisit és el judici, (12) del qual sovint els narradors es troben mancats. (13) Respecte a la voluntat es requereixen credibilitat i amor a la veritat, (14) que a vegades es troben a faltar en els redactors de notícies. (15) La matèria dels periòdics: les coses singulars, que són de diverses classes. (16) La primera precaució quant a la selecció de matèries. (17) La segona. (18) La tercera. (19) La curiositat humana excusa en certa manera les coses fútils que contenen. (20) En què es basa la forma dels reportatges. (21) El seu primer aspecte és l'economia (*oikonomía*) o disposició. (22) El segon aspecte és l'expressió (*léxis*) o dicció, que ací es determina. (23) Hom s'interroga sobre la finalitat dels periòdics, (24) que és la notícia de coses noves (25) i va acompanyat de

la utilitat i de l'amenitat. (26) Afirmació de diverses utilitats. (27) Explicació de l'amenitat (28) i la seva delimitació. (29) Es fa distinció entre els periòdics i alhora es posa fi a la dissertació.

§ I. Atès que no hi ha res que satisfaci tant l'ànim humà com la història, de qualsevol manera que hagi estat escrita, potser no oferiré al lector una obra ingrata si elaboro un comentari sobre les publicacions de notícies (*novellae*) de les quals hi ha avui dia una gran abundància a tot arreu.

§ II. Pel que fa al mot mateix, és sabut de tothom que "*novellae*" té la mateixa accepció que "nous periòdics" ("Neue Zeitungen"); però entre els escriptors llatins antics no el trobem amb aquest significat. En efecte, Charles du Fresne, en el seu *Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis*, observa que a les glosses manuscrites dels còdexs dels Concilis, el mot, per si sol, significa "nova comunicació", i cita un exemple del còdex que hi ha a la Biblioteca Reial:

Eodem tempore, cum multi novellis gauderent quod Constantinus baptizatus a Silvestro Episcopo urbis Romae, emundatus fuisset a lepra etc.

(Al mateix temps, com sigui que molts s'alegraven amb la nova comunicació que Constantí, batejat per Silvestre, bisbe de la ciutat de Roma, havia quedat net de la lepra etc).

Però després els monjos ho prengueren com a "notícia". La qual cosa es pot inferir del manuscrit, en vers, de la vida de Sant Mur:

Est pater in cella, cum nascitur ista novella. (1)

(El pare és a la seva cel.la quan sorgeix aquesta notícia).

D'ací el mot "nouvelle", corrent entre els francesos. Antoni Augustinus fa notar que amb aquest mot els emperadors designaven les disposicions més recents. Nosaltres, per a més claredat, hi afegim "relacions" (relations).

§ III. Però, per tal que consti ací el criteri del meu projecte, em cal primer que res dir algunes coses sobre les diverses formes de la història. Una d'aquestes formes s'ordeix com amb un fil continuat, conservant la successió precisa dels fets històrics, i s'anomena universal, particular o singular. Una altra, en canvi, disposa i ressenya amb un determinat ordre els fets o les paraules escollits i dignes de contar-se que extreu separadament de la narració continuada dels fets històrics, o bé ho fa tal com es va presentant cada cosa.

Sembla que foren d'aquesta mena les "coses esparses" (*tá sporáden*) d'Aristoxen; igualment les històries sense ordre, de Pescenní Fest, de les quals fa memòria Lactanci, llibre I *De Fals. Relig.*, c. XXI, i les d'altres. Vegi's Voss, *De Art. Hist.*, c. VII. Una altra, finalment, és la barrejada o confusa. Els grecs l'anomenen "miscel·lània" (*symmicta*), o bé "història variada" o "multiforme" (*poikíle radena pantodapé historia*): com també, si no hi ha cap criteri d'ordre, "coses desordenades" (*átacta*): d'aquesta manera escriví Aristòtil la seva obra segons el testimoni de Laerci, llibre V, p.m. 317.

§ IV. Amb aquesta darrera classe relacionem els relats periodístics ("Relationes Novellas"), que contenen la notificació de coses diverses esdevingudes recentment en qualsevol lloc. Aquestes, en efecte, tenint a més en compte la successió exacta dels fets que estan interrelacionats i llurs causes, limitant-se sols a una simple exposició, o bé fan esment únicament dels fets històrics més importants, o bé barregen coses de tema diferent, tal com s'esdevenen en la vida quotidiana o les propaga la veu pública, a fi que el lector curiós se senti atret per la seva amena varietat i hi presti atenció.

§ V. Ara cal exposar més extensament llur origen i les causes de llur composició, per tal que siguin més plenament conegudes llur estructura i llur utilitat en la vida literària i cívica.

§ VI. Pel que fa a llur origen no es pot pas assenyalar un any determinat en què es vagi afermar per primera vegada la manera d'escriure aquesta classe de notícies i de relats, diguem-ne precipitats. Entre els grecs, antigament, abans de la guerra de Troia, segons que ens transmet Diodor de Sicília al començament de la seva *Bibliotheca historica*, no es prestà cap atenció a la història. Ben al contrari, abans de les Olimpíades, tot restà desconegut o envoltat de faules. Vegi's Censorí, *De Die Natali*, c. XXI. També entre els romans, els primers segles després de la fundació de la Ciutat, la literatura fou raríssima; així no hi havia tampoc persones que possessin per escrit la memòria dels esdeveniments. Cal fer potser excepció d'allò que quedava consignat en els comentaris dels Pontífexs i en altres documents públics i privats. Vegi's Livi, Llibre VI. Aquesta negligència dels antics fou compensada després per escriptors insignes, tant grecs com llatins, un cop establertes les bases dels comentaris de la història estricta. Entre els germànics,

abans del temps de Carlemany, no crec que es pugui demostrar amb cap mena de documents certs que es cultivés l'estudi de la història. Però quan aquest estengué el seu poder sobre els afers d'Alemanya, es començà a ensenyar la història, així com les altres arts, sobretot per part dels monjos, que, d'acord amb la rudesia del segle, deixaren per primera vegada una relació dels fets històrics en una crònica. Tanmateix, quan al començament del segle passat començà a brillar la llum de la literatura, homes seriosos i doctes s'aplicaren novament amb més assiduitat a la tasca d'establir les bases de la història. Amb això la seva glòria tingué una mena de ressorgiment, de manera que molts es dedicaren a escriure història. Després alguns no massa instruïts, volent-los emular, recopilaren uns relats desgavellats sobre fets esdevinguts recentment ací i allà, obres precipitades extretes dels escrits dels àulics, els marxants, o de la brama pública: de manera que afavorien la curiositat del poble inclinat, sovint, al coneixement de coses noves.

§ VII. Des d'aleshores, els itàlics i els gals, i després els belgues i els germànics, a propòsit de les guerres que aleshores es desenvolupaven amb fortuna variable, sembla que per primer cop s'afeccionaren a aquest gènere funcional d'escriptura. En primer lloc perquè a tot arreu es van instituir els correus públics i les postes, com les anomenen, i així es podia conèixer amb facilitat allò que es fes en llocs allunyats. Aquells els havia instituït August per primera vegada a l'imperi romà, segons Suetoni, *Augustus*, c. 49. Aquestes les va ordenar més adequadament en el seu imperi l'emperador Carles V. A la Gàl·lia, Lluís XI va instituir les postes a fi de poder-se assabentar de seguida i conèixer més fàcilment el que es feia a qualsevol província. Vegi's *Limn. Jur. Publ.*, Llibre II, c. IX, n. 135. Finalment, i per obra de Gotard Arthusius, de Gdansk, l'any 1609 aparegueren els Mercuris franco-belgues, que, malgrat que sovint anunciaven faules falses junt amb històries veres, aconseguiren la gràcia de la curiosa novetat i trobaren credibilitat als ulls de molts de manera indiscriminada. Perquè, com diu Lucreci, llibre IV, "tot l'humà llinatge és massa àvid de captivar les orelles." I tal com diu Sèneca al llibre VII, c. 16 de les *Naturales Quaestiones*, "alguns són crèduls, d'altres descurosos. D'altres són enganyats de bona fe per la mentida. D'altres s'hi abelleixen. Els uns no l'eviten; els altres la cerquen. Tota aquesta nissaga té en comú el defecte de creure que la seva obra no es farà acceptar ni esdevindrà popular si no l'amaneixen amb faules."

§ VIII. Així doncs, les causes de l'aparició dels periòdics impresos amb tempestiva freqüència avui dia, són en part la curiositat humana, en part l'afany de lucre, tant dels qui els confeccionen, com dels qui els venen. Això es podria demostrar amb exemples obvis a cada pas, només que podria semblar tediós entretenir-se extensament en una cosa coneguda, i potser fins i tot molest per a alguns.

§ IX. Cal, doncs, que avancem cap a les causes per les quals es componen tals relats; en primer lloc cal tractar dels autors (que a l'escola anomenem la causa eficient). Si hom espera trobar en aquests unes notícies (*novellae*) veres i útils (sigui'n llegut d'emprar mentrestant el terme "*novellae*" pres en el sentit vulgar) se solen requerir diverses coses. Nosaltres les anomenarem les qualitats del bon historiador; en part cal relacionar-les amb l'intel·lecte i en part amb la voluntat.

§ X. Pertany a l'intel·lecte el coneixement de les coses que s'han de consignar en els relats públics. Aquestes s'obtenen per inspecció pròpia (*autopsia*), quan un ha estat espectador (*autóptes*) dels esdeveniments; o bé per transmissió d'uns que expliquen a d'altres els fets que han vist. En això qualsevol concedirà sense pegues que és mereixedor de més credibilitat el testimoni presencial (*autóptes*) que el receptor d'una transmissió d'altri. Així com en els judicis se sol donar més crèdit a un testimoni ocular que a un testimoni d'oïdes, així mateix se'n dóna més al narrador presencial (*autóptes*) que no pas al qui ho ha tret d'altri. Potser també per aquesta causa Verri Flac, al llibre *De verborum significatione*, citat per Gel.li, llibre V, c.18, pretengué que la història pròpiament era la narració d'aquelles coses de què un ha estat espectador (*autóptes*). Però Voss, *De Art. Hist.*, c.1, observà amb encert que així es prenía la història en un sentit massa estret.

§ XI. Després, en la confecció d'aquesta classe de relats, fa falta el judici, la qualitat més exímia de l'intel·lecte, per tal que les coses dignes de crèdit siguin separades dels rumors infundats que es fan córrer, les lleus sospites i les coses i accions quotidianes siguin separades de les coses públiques i d'aquelles que mereixen d'ésser contades. Aquest judici, així com a molts escriptors, mancà en altre temps sobretot als monjos, o sigui, als autors de les cròniques; així també el trobes a faltar sovint en els redactors de periòdics quan

cerquen parlar de foteses (*micrologia*) i minúcies (*tá lépta*) i ometen allò que fóra útil i amé de llegir, envemissant amb documents allò que han sentit dir a d'altres i fins i tot, quan no tenen res de cert, fent passar per història les sospites i conjectures d'altres. Coses d'aquesta mena n'arriben moltes de l'estranger.

§ XII. Aquest defecte, comú en els historiadors, l'advertí en altre temps Llucià a l'obra *De Hist. Scrib.*: "N'hi ha molts que deixen de banda els fets històrics més grans i més dignes d'ésser contats o que els toquen superficialment; tanmateix, per manca d'instrucció o de criteri i per ignorància d'allò que cal dir o que cal silenciar, inquireixen les coses més insignificants detenint-s'hi de manera extremadament proluxa i laboriosa. Com si un no veiés ni lloés tota la bellesa del Júpiter d'Olimpia, que és tan gran i tan excelsa, i no n'expliqués res als qui la desconeixen, mentre admira en canvi la rectitud i polidesa del pedestal i l'harmonia de la sandàlia (i exposa detalladament aquestes coses amb gran apassionament)" (2). I després il·lustra aquesta sentència amb un doble símil, un extret dels jardins i l'altre dels convits. Diu que és ben ximple si un, deixant de banda la rosa, s'aplica més aviat a contemplar acuradament les espines que sorgeixen prop de l'arrel o si en un àpat molt sumptuós un creu convenient posar junts un peix vulgar i un plat de carn; quan més aviat no escau fer cap de les dues coses.

§ XIII. Relaciono amb la voluntat de l'escriptor de periòdics la credibilitat i l'amor a la veritat: no sigui cas que, pres d'un afany partidista, hi barregi temeràriament quelcom de fals o escrigui coses insuficientment explorades sobre temes de gran importància. "Ja que, ¿qui ignora, diu Ciceró, llibre II *De Oratore*, que la primera llei de la història és que no gosi dir res de fals; després, que no li manqui coratge per a dir res que sigui ver, que no hi hagi cap sospita de parcialitat en escriure, ni cap aversió? És manifest que aquests fonaments són coneguts de tothom". I Estrabó, al llibre XII de la seva *Geogr.*, on considera una invenció el que s'explica de les Amazones, afegeix: "La història vol el que és ver, ja sigui antic, ja sigui nou; i allò que és insòlit, o no ho conté o ho fa rarament". Per això Polibi, un escriptor molt rigorós de l'antiguitat, quan hagué d'escriure sobre les gestes d'Escipió a Hispània, marxà cap a aquells països llunyans perquè res de fals no esquitxés la seva història. Aquesta laboriositat la troba a faltar Ciceró, llibre I *De Legibus*, en Heròdot i en Teopomp. I Quintilià, al llibre II *De Institutione Oratoria*, c. 11,

gairebé sembla negar la credibilitat als grecs quan escriu que els grecs normalment tenen les mateixes llicències per a la història que per a la poètica.

§ XIV. És cert que en aquest aspecte hom pensa que els compiladors de notícies tenen més gran llicència que els historiadors més rigorosos, quan ells mateixos no han intervingut en els fets ni poden obtenir fàcilment documents fidedignes de països llunyans o dels arxius dels prínceps, i la majoria de les coses, moltes d'elles incertes, les recullen de cartes d'amics o de la brama pública; i mentrestant cal alimentar la curiositat humana amb alguns relats. Tanmateix, si no es pot mentir mai ni dir coses falses de manera que un altre s'imbueixi d'una opinió falsa o sigui enganyat, en tal cas l'autor obrarà més rectament si s'absté de transmetre coses obertament falses o si, en cas que siguin incertes, hi ajunta aquella precaució que ens ofereix Sèneca en el llibre IV de les *Naturales Quaestiones*: "Caldrà confiar en els autors". Ja que seguir ací una opinió incerta i enganyar els lectors en coses d'una certa importància, és molt temerari. Què cal atribuir als rumors i a la fama fins i tot pública es pot comprendre per les paraules adreçades per Alexandre el Gran als soldats, en el llibre IX de Curci: "No és cap novetat per a vosaltres l'exageració dels mentiders. La fama no deixa mai res en clar. Tot el que ella ens duu és més gros que la veritat. La nostra mateixa glòria, sòlida com és, és més gran encara per l'anomenada que per les nostres obres". I per això cal veure si, quan un fet esdevingut recentment és anunciat alhora en llocs diversos, és confirmat pel testimoniatge de molts. Quan aquests no concorden, confereixen una credibilitat probable a les coses narrades, de manera que fins i tot el més seriós, li pot passar que alguna vegada se li barregin coses falses amb veres sense culpa seva. En efecte, Flavi Vopisc, en el seu *Aurelianus* no es ruboritzà de confessar que ell mateix havia dit a Juni Tiberià que no hi havia cap historiador que, pel que fa a la història, no hagués mentit en res; que fins i tot havia posat de manifest en quins punts eren refutats per testimonis manifestos Livi, Sal.lusti, Corneli Tàcit i Trogu.

§ XV. Fets aquests advertiments quant a l'autor, cal que ens ocupem de la matèria dels periòdics. Aquesta (com la de la història estricta), són les coses singulars, fetes o realitzades per Déu a través de la natura, o pels àngels, o pels homes, en la societat civil o en l'Església. Ara bé, com que aquestes són gairebé infinites, cal

establir-ne una selecció, de manera que es doni preferència a les "axiomnemóneuta", o sigui, a aquelles que mereixen d'ésser recordades o conegudes. Són d'aquesta mena, en primer lloc, els prodigis, les monstruositats, les obres o els efectes meravellosos i insòlits de la naturalesa o de l'art, les inundacions o les tempestes horribles, els terratrèmols, els fenòmens descoberts o detectats darrerament, que han estat més abundosos que mai en aquest segle. Després, les diferents formes dels imperis, els canvis, els moviments, els afers de la guerra i de la pau, les causes de les guerres, els plans, les batalles, les derrotes, els estratagemes, les lleis noves, els judicis, els càrrecs polítics, les dignitats, els naixements i defuncions de prínceps, les successions en un regne, les inauguracions i cerimònies públiques semblants que s'institueixen de nou o que es canvien o que s'abolixen, l'òbit de barons il·lustres, la fi de persones impies, i altres coses. Finalment els temes eclesiàstics i literaris: com l'origen d'aquesta o d'aquella religió, els seus autors, els seus progressos, les noves sectes, els preceptes doctrinals, els ritus, els cismes, llur persecució, els sínodes celebrats per motius de religió, els decrets, els escrits més notables dels doctors, les disputes literàries, les obres noves dels homes erudits, les institucions, les desgràcies, les defuncions i centenars de coses més que fan referència a la història de la naturalesa, de la societat, de l'església o de la literatura: tot això se sol barrejar narrant-ho en els periòdics, com una història confusa, perquè l'ànim del lector rebi l'impacte d'una amena varietat.

§ XVI. Ací però, en escollir la matèria digna dels nous relats periodífstics, calen algunes precaucions que la prudència comuna suggereix. La primera és aquesta: que no s'hi posin coses de poc pes o les accions quotidianes dels homes; o les desgràcies humanes, de les quals hi ha una fecunda abundor en la vida comuna. Tals poden ser les tempestes que es donen sovint segons la diversitat de les estacions i del clima; els actes privats dels prínceps, com anar de cacera, celebrar un banquet, assistir a una comèdia, fer una excursió a aquest o aquell turó, passar revista a alguns esquadrons de soldats. Igualment, els tractes dels ciutadans entre ells; els càstigs dels malfactors; les conjectures sobre afers públics que encara no se saben, i altres coses d'aquesta mena que són més pròpies d'un diari particular que d'una ressenya pública. Hom pot trobar a cada pas molts exemples d'aquestes coses a les cròniques dels monjos, i d'una fullaraca semblant en els llibres dels escriptors. Aquesta mateixa falta de judici la remarcà en altre temps Capitolí en la seva *Macrini*

Vita, c.1, a pròposit de l'historiador Juni Cordus perquè perseguia els detalls més petits: com si de Trajà, de Pius, de Marc, se n'hagués de saber quantes vegades van sortir, quan variaren la dieta i quan es canviaren el vestit. El mateix escriptor, en el llibre *Gordiani tres*, c.XXI, censura aquest Cordus. "Aquestes, diu, són les coses que trobem dignes de recordar sobre Gordià el Jove. Nosaltres, en efecte, ens neguem a esmentar tot allò que Juni Cordus va escriure de manera ridícula i estúpida sobre les platxèries domèstiques i altres coses de les més baixes; el qui vulgui saber-les, que llegeixi el mateix Cordus, que diu de cada emperador quins esclaus va tenir, quins amics, quantes capes i quantes clàmides". Saber tot això no serveix de res a ningú.

§ XVII. Després, la segona precaució és aquesta: que no s'expliquin indiscriminadament aquelles coses dels prínceps que no volen que s'esbombin. Ja que és cosa perillosa escriure sobre aquells que el poden proscriure. Així doncs, les persones prudentes aconsellen que cal esperar fins que aquells hagin desaparegut d'entre els vius o bé que ja no et puguin causar danys. Això ho advertí Arrià en la història d'Alexandre descrita fidelment basant-se en Ptolomeu i en Aristòbul; hi ho observà també Corneli Tàcit, *Annales* I, 1. I a més, rarament es diuen coses veres sobre els prínceps que encara viuen ja que els escriptors se'n guarden per una adulació creixent o bé per por, amb la qual cosa s'esdevé que es falta a la veritat de moltes maneres: primerament per desconeixement de l'estat com una cosa aliena, després, pel desig de donar assentiment o, encara, per odi envers els qui governen. Així, entre innocents i culpables, cap d'ells no té cap cura de la posteritat. Vegi's Tàcit, *Historiae*, llibre I, c.1. Per això, en un estat ben organitzat no s'ha de concedir a qualsevol difondre periòdics entre la multitud. Vegi's Besold, *Thesaur. Pract.* en l'expressió "neue Zeitungen"; i del cèlebre jurista Ahasver Fritsch, el *Discursum de Novellarum hodierno usu et abusu*, cap. III, publicat a Jena l'any 1676.

§ XVIII. La tercera precaució és aquesta: que no s'hi insereixi res que perjudiqui els bons costums o la vera religió, com són coses obscenes, crims comesos d'una manera nefanda, expressions impies dels homes que siguin greus per a les oïdes pietoses. Quan s'expliquen aquestes coses, tal com diu Plini, gairebé sembla que s'ensenyin. Per això en algunes ciutats s'ha establert amb una prudent decisió que no sigui permès d'imprimir periòdics sense que abans

hagin estat aprovats per la censura. Escau, en efecte, a l'honesta disciplina, que els esperits innocents no siguin ofesos amb aquesta mena de pàgines impures escampades ací i allà, o que d'altra banda, els qui són propensos al mal, no s'hi vegin incitats.

§ XIX. D'altra banda, pel que fa a les coses de poca importància, que constitueixen la major part d'alguns periòdics, els qui els confeccionen poden tenir més excusa que els historiadors, perquè aquells escriuen gairebé precipitadament no tant per a la posteritat com per a satisfer la curiositat del poble, àvid de coses noves. I per sadollar-la, si manquen coses de pes, n'hi ha prou amb coses lleugeres i a vegades fútils. Per això, ací cal fer en certa manera alguna concessió als costums del segle. Juli Cèsar, *De Bello Gallico*, llibre IV, c. 5, ja en altre temps deixà constància d'aquesta curiositat entre els gals: "Els gals, diu, tenen per costum d'aturar els viatgers fins i tot a desgrat d'ells, i els fan preguntes sobre el que han sentit o observat d'allò que sigui, i la gent, pels pobles, rodeja els marxants i els fan dir de quines terres vénen i de quines coses s'han informat; llavors, afectats per aquests rumors i allò que han sentit dir, sovint prenen determinacions en afers dels més greus, de què tot sovint s'han de penedir per haver-se fiat massa del dir de tothom, puix que la majoria dels informadors els responen amb falsos afalacs". Per tant, quan alguns, narrant coses lleugeres, potser s'acomoden al desig de coses noves que també avui ha envaït els ànims del poble, cal que imitin Dió Cassi, que, després de rebaixar-se a ressenyar unes minúcies, tot seguit presentà una mena d'excusa perquè no semblés que havia faltat per imprudència o per incapacitat. Ja que qualsevol que conegui la superficialitat humana pot pensar sense esforç com és de fàcil l'error en totes aquestes coses que hem rebut dels altres en una conversa o fins i tot per un rumor incert. Aquelles coses que s'esdevenen cada dia, molts, enduts pels sentiments, o traïts per la negligència, solen explicar-les ben altrament que no han estat fetes. Per això, si es tracta de la veritat d'un fet, es podrà fer ús d'aquella fórmula de precaució que trobem en Curci, llibre IX: "En efecte, transcriu més coses que no crec. Ja que ni puc afirmar allò de què dubto, ni puc ocultar allò que he rebut". Fent això, l'escriptor de periòdics salvaguardarà la seva credibilitat, ja que així permet al prudent lector de fer el seu judici. Per això, el ja abans lloat Dr. Fritsch, en el *Discursum* citat, c.IV, adverteix que no s'ha de donar fe temeràriament als periòdics.

§ XX. La forma d'aquesta mena de relats, si és que algú s'ho pregunta, és vària. Però, parlant en general, es basa en l'economia (*oikonomía*) i en l'expressió (*léxis*); perquè allò que és el cos de la història (*tó sóma tés historias*) sol determinar-se en un altre lloc. L'economia (*oikonomía*) fa referència a l'ordre i disposició del fet històric; l'expressió (*léxis*) indica la manera de dir i l'estil escaient als fets. A continuació direm quelcom de cada una d'aquestes parts.

§ XXI. El que es refereix a l'economia (*oikonomía*) i disposició, sembla clar que depèn de la naturalesa del tema de què es tracta. Ja que, o bé es ressenyen diverses coses de variada índole, o bé alguna cosa simple. En la recensió d'aquelles l'ordre és arbitrari, atès que no hi ha cap connexió entre coses esdevingudes en llocs diversos, en temps diferents i de manera vària. Per això se sol conservar l'ordre amb què els esdeveniments es presenten. En canvi, quan es tracta d'una cosa simple i singular, sí que cal guardar un ordre que escaigui al tema. Per exemple, si hom vol resseguir el setge de Magúncia que es va emprendre l'any passat i la seva conquesta consegüent, ho haurà de disposar tot de manera que primer parli dels seus autors, després del motiu, a continuació dels aparells i instruments, tot seguit del lloc i de la manera d'actuar, finalment de l'acció mateixa i dels esdeveniments, i del valor dels valents herois que resplendí de manera especial en el setge i en l'ocupació de la ciutat. Així, si hom vol preparar un relat que ha emprès sobre l'expedició a Britània per Guillem, príncep d'Aurenja, ara rei de la Gran Bretanya, haurà d'ordir el relat de la mateixa manera i amb el mateix ordre. Igualment en les altres narracions caldrà atènyer-se a aquelles sis circumstàncies ja conegudes que se solen tenir sempre en compte en una acció, com són la persona, l'objecte, la causa, la manera, el lloc i el temps. Vegi's Franz Patritius, *De Hist. Dialog.*, VII i VIII. En altres coses que no són de la vida civil, el criteri és, en certa manera, diferent. Perquè no totes les circumstàncies es poden encaixar sempre de la mateixa manera quan no hi hagi constància suficient de la causa, o del temps, o del lloc, o de la manera respecte al fet realitzat. Aleshores és suficient anunciar els fets per damunt segons els rumors, que no tenen cap ordre. Vegi's Plini, *Epist.*, llibre IV, lletra 11.

§ XXII. L'expressió (*léxis*) o manera de dir, o estil, dels periòdics, no ha d'ésser ni oratori ni poètic. Perquè aquell, allunya el lector cobejós de novetat; i aquest, li causa confusió i no exposa les coses

amb prou claredat. En canvi, el narrador, si vol agradar, cal que sigui entès a l'acte. Vegi's Ciceró, llibre II *De Oratore*. Ara bé, aquest fi l'assoleix si fa servir un llenguatge per una banda pur i, per una altra, clar i curt. La qual cosa assevera Ciceró en el seu *Brutus*: "No hi ha res, diu, que sigui tan agradable en la història com la brevetat pura i clara." Per això cal evitar les paraules obscures i la confusió en l'ordre llur. Això ho adverteix també Llucià a l'obra *De Scrib. Hist.*: "Que la seva paraula (la de l'escriptor) tingui aquest únic objectiu: mostrar els fets clarament i fer-los comprensibles de la manera més diàfana, amb paraules no obscures i fora d'ús, ni tampoc pròpies del mercat o dels botiguers, sinó tals que la majoria les entengui i que els erudits les lloïn" (3). No cal aportar ací més coses sobre l'estil de la història, que convé d'emprar també als periòdics, atès que n'hem parlat ja en un altre indret. Vegi's Fabi Quintilià, llibre X, i el *De Art. Hist.* del doctíssim Voss. Encara que l'estil sigui aspre i bárbar, com en les cròniques antigues, tanmateix, l'amenitat de la narració se'n ressent poc. Perquè segons Plini, *Epistulae*, llibre V, lletra 8, "la història delecta de qualsevol manera que sigui escrita. Perquè els homes són curiosos per natura i els ullprèn qualsevol coneixença nua de les coses, de manera que es deixen dur àdhuc per enraonies i faules".

§ XXIII. El fi intern i propi de la història és la conservació del record dels fets acomplerts. Ja que si no fos per ella, les coses acomplertes abans del nostre temps s'haurien esvanit o haurien quedat esborrades totes. Perquè les coses singulars són gairebé infinites i, si no fossin consignades en la història o en els annals, per lleugeresa o per deficiència de la memòria humana quedarien finalment sepultades pel silenci o no podrien ésser transmeses íntegres a la posteritat. Que als nous relats periòdics no se'ls pot assignar igualment aquest fi, pot inferir-se del que ja hem dit abans. Ja que, per les causes abans esmentades, és manifest que aquests no se solen escriure de cara a la posteritat sinó de cara a la curiositat humana. Tanmateix, si s'esdevé que a partir d'ells les coses narrades passen també a la història estricta, això s'ha d'entendre no pas de totes sinó tan sols d'unes poques, que han estat consignades amb una certa cura i aplicació. Però la major part d'elles, per haver estat escrites precipitadament a partir de rumors i de cartes poc certes, no arriba a superar els anys. I ben cert que no poden considerar-se entre els documents fiables amb què es pugui vetllar per la memòria de la posteritat.

§ XXIV. Jo diria que el fi dels nous periòdics és més aviat el coneixement de coses noves acompanyada d'una certa utilitat i amenitat. Fou per aquesta causa que començaren per primer cop a escriure's i a divulgar-se els periòdics, com ja he insinuat abans en ocupar-me de llur origen. En efecte, l'afany de saber coses noves és tan gran que cada vegada que els ciutadans es troben en els encreuaments de camins i a les vies públiques pregunten: "què hi ha de nou?". Per tal de satisfer aquesta curiositat humana s'han imprès arreu nous relats periodístics en diversos idiomes. I el qui els llegeix potser pot satisfer així la set de novetats dels companys de tertúlia.

§ XXV. A aquest fi hi hem afegit la utilitat i l'amenitat, que solen acompanyar-les. Ja que, així com Llucià, *De Scrib. Hist.*, estableix com a fi de la història la utilitat (*tó chrésimon*) i d'altres l'amenitat (*tó terpnón*), així nosaltres no anem errats si les esmentem com a efecte i conseqüència del fi ja exposat. Ja que tant una cosa com l'altra apareixen en els ànims dels lectors quan hom ha tret una notícia d'un relat periodístic.

§ XXVI. No afirmaria pas absolutament que la utilitat dels periòdics sigui tan gran com la de la història escrita amb seny, ja que els autors d'aquells es veuen gairebé desproveïts d'allò que és necessari per a establir la història estricta, com coneixement dels fets, competència, judici elevat, documents autèntics obtinguts d'arxius no suspectes i, finalment, el llenguatge i l'estil adequat a la història. Tanmateix, no puc negar que hi ha en ells alguna utilitat que afecta la vida tant privada com pública dels homes. L'exposició de llurs peculiaritats l'empengué fa més de tretze anys un home preclar, Christian Weise, en el seu *Schediasma Curiosum*, en el qual, així com cal ressaltar l'enginy d'un home tan famós, així mateix cal que el curiós lector de periòdics presti atenció absoluta a aquelles aplicacions que ell assenyala, sobretot aquelles que fan referència al coneixement de la geografia, la genealogia, la història i la política. Mostra, en efecte, com la persona poc versada en l'estudi de la geografia, gràcies a la lectura de periòdics, s'hi sent com atreta, o, si ja n'és un expert, s'hi sent com afermada amb un reclam perpetu; i això mateix afirma quant a la genealogia. Quant a la història del nostre temps, no hi ha pas necessitat de demostrar que la lectura de periòdics la fa especialment precipitada, si tenim en compte llur objectiu. Finalment, quant a la utilitat política, l'insigne Weise

defensa que aquesta és gairebé la més important en els periòdics perquè en ells hom hi pot conèixer els drets entre els prínceps, discutits per una i altra banda, juntament amb les deliberacions, els artificis i els costums que són freqüents a les corts; tanmateix, el lector assenyat hi haurà de discernir les coses sense fonament de les veres i sòlides. Perquè els qui creuen que hi poden ampliar un coneixement acurat dels afers cívics, van ben equivocats. Finalment fa veure també altres utilitats per a lletrats i per a il·letrats, sobretot per als comerciants. A tot això no hi afegim sinó que, per a treure'n aquestes utilitats, es requereix un coneixement de la geografia, dels afers cívics i sobretot de les coses de palau. I com que aquest són pocs els qui tenen la sort de tenir-lo, és clar que aquestes utilitats no les pot explicar qualsevol.

§XXVII. L'amenitat dels periòdics, així com la de tota història, ningú que no sigui toix no la negarà. Ja que segons paraules de Ciceró, llibre V *Ep. 12 ad famil.*, "no hi ha res de més apte per a la delectança que les mutacions dels temps i les vicissituds de la fortuna, que, malgrat que no poguérem escollir-les al moment de viure-les, tanmateix, seran agradables de llegir. El record sense fretura del dolor passat té una delectança; i per als altres, que se n'han sortit sense cap molèstia personal, veient les peripècies dels altres sense cap dolor, també la mateixa compassió és agradable. En efecte, l'ordre mateix dels annals no és que ens atregui massa, pel que té de simple enumeració cronològica. En canvi, les situacions incertes i variades d'un personatge moltes vegades destacat, contenen admiració, expectació, alegria, molèstia, esperança, temor; i si s'acaben amb un èxit notable, l'esperit queda sadollat del plaer d'una lectura altament amena". Això escau sobretot a la història recent ja que toca sempre l'ànim del lector curiós i el diverteix. Ja que, com diu Plini més amunt, "els homes són curiosos per natura i els ullpren qualsevol coneixença nua de les coses, de manera que es deixen dur àdhuc per enraonies i faules". Antonio il Panormita diu del rei Alfons d'Aragó, en un llibre sobre les seves gestes, que sentí tant de plaer bo i llegint la història de Curci que va quedar guarit de la malaltia que l'afectava. Es conta que, un cop tomat a la salut, va dir: "que els vagi bé a Avicenna, a Hipòcrates i als altres metges: visca Curci, el meu salvador".

§ XXVIII. Tanmateix, encara és més gran el plaer que treuen de la lectura dels periòdics els erudits: aquells que gaudeixen del conei-

xement de la geografia, la genealogia i els afers cívics. Perquè tot relat és més agradable si coneixes el lloc, les persones notables que han estat els autors d'un fet, o bé les causes per les quals s'empren- gué. Ara bé, ¿qui ignora que aquestes circumstàncies dels fets s'extreuen de les parts del coneixement esmentades? I els qui en són ignorants s'assemblen a aquells que en un quadre només observen la cara de les persones, sense fixar-se en l'estatura i en les línies del cos, o fins i tot tapant-les.

§ XXIX. Però, vista ja una certa idea dels periòdics, ens cal parlar dels seus variats gèneres. Ja que alguns periòdics només contenen coses literàries: llur naturalesa, llurs temes certament variats i llur publicació a França, Anglaterra, Bèlgica, Alemanya i Itàlia són coses prou conegudes com perquè les hàgim d'exposar ací. Alguns prometen al lector coses sobretot singulars i elegants posant per davant algun títol certament curiós, com són les que s'escriuen a París i a Amsterdam, *Le Nouveau Mercure Galant, contentant tout ce qui s'est passé de curieux etc.* D'altres s'ocupen dels fets cívics, com *Histoire Abbrege de l' Europe, ou Relation exacte de ce, qui se passe de considerable dans les Etats, dans les Armées, etc.*, com les publicades a Amsterdam per Claudius Jordanus. D'altres, en canvi, de coses de diversos gèneres tal com es presenten cada dia. I aquests, impresos en diversos llocs, amb una periodicitat setmanal, o mensual o bé semestral, solen divulgar-se en diversos idiomes. Entre aquestes publicacions periòdiques mereixen d'ésser destacades les de Leipzig, en alemany, fins ara curosament confegides, i les de Frankfurt, en llatí, impreses amb el suport econòmic dels hereus Latomici, perquè tenen una certa selecció de les coses que s'expliquen, prescindint de fútils i de coses que s'escampen ací i allà per rumors incerts. Però parlar-ne més extensament o fins donar un judici sobre cada una d'elles, podria semblar enutjós, atès que el criteri de la nostra investigació no permet d'assenyalar ací ningú amb una censura inoportuna. Al contrari, deixant el judici en mans dels seus assenyats lectors, preguem a Déu que d'ara endavant, per a escriure periòdics, disposem només de temes que siguin motiu d'alegria per a Alemanya i per a la nostra pàtria.

NOMES A DEU SIGUI DONADA GLORIA!

Comentaris contemporanis a la tesi de Peucer

Mentre glateixes per escriure les causes i l'aparició de Novetats, et felicita la docta caterva: et felicita Febus, et feliciten tots els amics: perquè no trametre't jo també els meus sincers desigs i els meus precs?

Ho ha improvisat

Dr. Joh. Adam Hofsteter

Emprens, oh culte Peucer, una obra bella i mereixedora de tota aprovació, i no et detura cap cura d'oci. Al contrari, esbrines tots els fets il.lustres i els destins que per mitjà de documents et porta la brama, i t'afanyes a fer sorgir amb un bell esforç una obra digna de l'elevada sensibilitat del teu enginy. Per això la Fama, tot aprovant suaument el teu intent s'endurà amb ella el teu nom fins als elevats estels.

Bo i felicitant-te hi ha afegit això

Joh. Caspar Grimm, Doctor Metge

Peucer, vols fer aparèixer un nou Peucer, aquell que a la ciutat de Widukinds fou un Cels. I fas bé! Però recorda't d'aquell Funccius de Prússia i fuig com de la pesta de la pluriocupació. Sempre ha estat nociva, ho és i ho serà. És més, sovint ha dut la mort i dures cadenes. Tu més aviat segueixes els oracles de Funccius, que és el gran Apol.lo de la pàtria i llegeixes moltes coses noves. I ara fins i tot t'ocupes d'històries d'actualitat d'arreu del món, no pas sense l'espurna del teu enginy. Endavant! Aparella les Camenes de la història amb les de la Medicina, i seràs, però irrepreensible, un altre Peucer.

Ho ha improvisat

L. Joachim Feller,

Professor Públic i bibliotecari de la Universitat

És cosa remarcable aparellar la ciència amb els estudis, i amb això es fan paleses la situació del món i la seva cultura. Un estudi poc freqüent entre els joves i no pas assequible a tothom, però que jo considero més sublim que tots els altres. En això consisteix precisament tot el teu propi món, i esguardes tot el que passa arreu de la terra.

Pots conèixer les decisions presents d'un estat i fins conjecturar les futures i recòndites. Així aquest estudi proporciona al qui cultiva atentament innombrables coses agradables i útils per a la vida. ¿Pots prometre't això mateix a tu, Peucer, que et dediques a aquest estudi amb una aplicació admirable, però no pas amb menys èxit pel fet que la present dissertació i molts escrits reïxin completament? Però com que a un metge no li passa res de mal, aquest estudi et donarà major glòria i honor.

*M. Gabriel Christof Marquart
estudiant de Sagrada Teologia*

Aquell que recorre els mercats, que ronda per les cantonades i que diu preguntant a tothom "no teniu res de nou?", aquest, tu no el lloes pas; mostres en canvi, oh Peucer, sota la presidència del Rector Magnífic, el profit de les "novellae". I mentre continues, naturalment, a descriure també llur origen, Apol.lo trenca per a tu noves corones. Jo em congratulo amb raó d'aquestes noves corones bo i desitjant que la Fama t'acompanyi sempre i resti renovada!

*C.D. Funccius, estudiant de
Filosofia i de Sagrada Teologia*

Al molt cèlebre Sr. Christian Funccius

Funccius, torxa fulgent entre els ancians venerables, torxa fulgent del Gimnassium de Görlitz, i encara, en altre temps, torxa fulgent de la nostra infantesa. M'havies confiat bo i lloant-lo, Peucer, un noi instruït tant de costums com de ciència, perquè li ensenyés en aquesta Atenes de Leipzig quin era el camí per a seguir endavant si vol acreditar-se com un seguidor de Funccius. Ho he fet de bon grat en la mesura que he pogut i l'he vist ocupar-se coratjosament de l'art de Màcaon perquè pugui ser un dia salvació i grata esperança per als malalts; més encara: el Màcaon de la pàtria. Ell, però, abans de donar a conèixer les mostres de la ciència a què es dedica, ha volgut descriure les "novellae". Espero que continuaràs donant el teu suport al treball d'aquest jove brillant, oh testa blanca i estimada. Ja que és mereixedor d'ésser comptat encara entre els qui han estat satisfactòriament els teus seguidors.

Ho ha improvisat
El President de la dissertació

Peucer, que et veus ja llorejat a la càtedra de Filosofia, tant de bo t'hi vegis ben aviat a la de Medicina!

Així t'ho augura de cor
Dr. Martin Friedrich Fiese
Professor Públic i Degà de la Facultat de Medicina

Mentre puges, Peucer, a la càtedra més modesta, les Gràcies i les
 Castàlides t'auguren la suprema.
 Amb bons auguris ho ha escrit
Dr. Andreas Petermann, Professor extraordinari de Cirurgia
i d'Anatomia, i metge ordinari de la república de Leipzig.

Notes del traductor

(1) Cal advertir que al text aportat per Du Cange (Du Fresne) s'hi llegeix *noscitur* i no *nascitur*. En aquest cas caldria traduir "quan és coneguda aquesta notícia".

(2) Peucer aporta el text de Llucià en grec i la seva traducció llatina. La darrera frase és a la traducció però no al text grec reproduït per l'autor.

(3) L'autor reproduïx el text de Llucià en grec, seguit de la seva traducció llatina.